

Paweł Kraciński

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w Warszawie

POLSKI EKSPORT JABŁEK NA TLE ŚWIATOWEGO HANDLU JABŁKAMI

POLISH EXPORT OF APPLES ON THE BACKGROUND OF WORLD MARKET

Słowa kluczowe; handel zagraniczny, eksport jabłek

Key words: foreign trade; apples export

Abstrakt. Przedstawiono wielkość oraz wartość eksportu jabłek z Polski. Zidentyfikowano głównych eksporterów i importerów oraz przeanalizowano tendencję w światowym handlu jabłkami. Zbadano rynki głównych oraz potencjalnych odbiorców polskich owoców i określono konkurencyjność cenową polskich owoców. Analizy objęły lata 2001-2012. Stwierdzono, że w eksporcie jabłek rosło znaczenie państw WNP (szczególnie Rosji), a malało UE-12. Ilościowo rosła sprzedaż do UE-15, ale udział starej UE w strukturze sprzedaży uległ zmniejszeniu. Średnie ceny eksportu owoców z Polski były znacznie niższe niż ceny importu na rynkach Wielkiej Brytanii, Holandii, Belgii i Niemiec.

Wstęp

Eksport owoców świeżych z Polski odgrywa ważną i rosnącą rolę w handlu zagranicznym. ze względu na obniżające się spożycie w kraju, eksport jest ważnym czynnikiem zagospodarowania polskiej produkcji jabłek i gwarancją utrzymania wzrostowej tendencji produkcji tych owoców w Polsce [Nosecka i in 2012]. W latach 2010-2012 wyniósł on 611 mln USD w stosunku do 113 mln USD w latach 2001-2003. Udział eksportu owoców świeżych w eksporcie rolno-spożywczym osiągnął 3,3% w latach 2010-2012 względem 3,1% w latach 2001-2003 [*Handel zagraniczny... 2001-2013*]. Wartość eksportu rolno-spożywczego Polski wzrosła 5-krotnie w stosunku do lat 2001-2003, a wartość eksportu owoców 5,4-krotnie. Polska jako eksporter jabłek odgrywa ważną rolę w światowym eksporcie. Jabłka jako główny owoc eksportowy Polski stanowią ponad połowę wartości eksportu wszystkich owoców i jednocześnie 1,8% wartości polskiego eksportu rolno-spożywczego. Świadczy to o dużym znaczeniu eksportu jabłek w kształtowaniu się obrotów polskiego handlu zagranicznego produktami sektora ogrodniczego i tym samym ważności podjętego problemu badawczego.

Celem badań była ocena zmian zachodzących w polskim eksporcie jabłek, określenie pozycji Polski w światowym eksporcie jabłek oraz zbadanie udziału kraju w imporcie głównych odbiorców tych owoców z uwzględnieniem konkurencyjności cenowej produktów z Polski. Duże znaczenie jabłek w polskim handlu zagranicznym owocami, a także zmiany zachodzące w tej gałęzi ogrodnictwa uzasadniają podjęcie tematu badawczego.

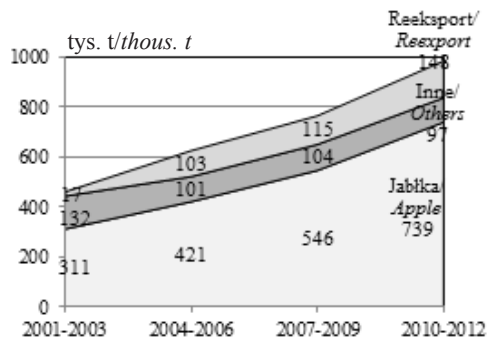
Materiał i metodyka badań

W pracy wykorzystano dane odnoszące się do handlu światowego, które pochodziły z Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Na ich podstawie określono pozycję Polski na rynku światowym oraz na rynkach importerów polskich owoców. Dane dotyczące wielkości, wartości oraz struktury geograficznej polskiego eksportu pochodziły z Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego (CIHZ) oraz z Centrum Analitycznego Administracji Celnej (CAAC). Analiza obejmuje lata 2001-2012. Dwunastoletni okres podzielono na cztery trzyletnie podokresy. Wartości i wielkość eksportu dla poszczególnych przedziałów policzono jako średnią arytmetyczną z poszczególnych lat. Wykorzystano wskaźnik dynamiki wzrostu oraz wskaźniki udziałów procentowych.

Eksport jabłek z Polski

Eksport jabłek w latach 2010-2012 w relacji do poziomu z lat 2001-2003 wzrósł 2,3-krotnie (rys. 1) i stanowił 54% wartości eksportu owoców oraz 75% wolumenu ich sprzedaży. Wskaźnik orientacji eksportowej (udział eksportu w produkcji) wzrósł na krajowym rynku jabłek z 13 do aż 31%. Dynamiczny wzrost eksportu jabłek spowodowany był przede wszystkim dużym wykorzystaniem unijnych środków wsparcia w zakresie wzrostu koncentracji podaży i realizacji inwestycji polegających na rozbudowie mocy przechowalniczych. Pozwoliło to na dostosowanie wielkości i struktury podaży do rozmiarów i sezonowości zapotrzebowania rynków zbytu. Eksport był też alternatywą zagospodarowania zbiorów jabłek dla zmniejszającego się ich spożycia na rynku wewnętrznym.

Głównymi odbiorcami polskich jabłek są kraje Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), do których trafia 85% rozmiarów eksportu (rys. 2). Systematycznie obniża się udział w eksporcie nowych

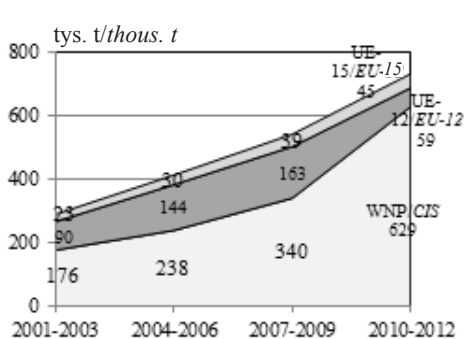

Rysunek 1. Eksport owoców z Polski w latach 2001-2003, 2004-2006, 2007-2009, 2010-2012

Figure 1. Export of fruits from Poland in the years 2001-2003, 2004-2006, 2007-2009, 2010-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CAAC i CIHZ

Source: own study based on CAAC and CIHZ data

Rysunek 2. Eksport jabłek z Polski w latach 2001-2003, 2004-2006, 2007-2009, 2010-2012

Figure 2. Export of apples from Poland in the years 2001-2003, 2004-2006, 2007-2009, 2010-2012

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

Tabela 1. Główni odbiorcy polskich jabłek w latach 2001-2003 i 2010-2012

Table 1. The main recipients of Polish apples in the years 2001-2003 and 2010-2012

Kraj/Country	Odbiorcy jabłek/Recipients of apples							
	2001-2003				2010-2012			
	ilość [tys. t]/ quantity [thous. t]	%	wartość/ value [mln USD]	cena/price [USD/kg]	ilość [tys. t]/ quantity [thous. t]	%	wartość/ value [mln USD]	cena/price [USD/kg]
Razem/Total	311	100	49	0,16	739	100	330	0,45
Rosja/RU	100	32	20	0,20	394	53	195	0,49
Ukraina-UA	0,8	0	0	0,15	126	17	36,6	0,29
Białoruś/BY	60	19	7,6	0,13	79	11	35,5	0,45
Kazachstan/KZ	0,1	0,0	0,0	0,17	28	3,8	11,1	0,40
Niemcy/DE	15	4,9	1,3	0,09	16	2,2	5,3	0,33
Rumunia/RO	13	4,2	1,8	0,14	14	1,9	4,8	0,34
Litwa/LT	20	6,4	2,9	0,15	13	1,7	7,0	0,54
Czechy/CZ	9,4	3,0	1,7	0,18	11	1,4	5,2	0,49
Łotwa/LV	15	4,7	1,5	0,10	7	1,0	3,9	0,52
Estonia/EE	8,6	2,8	1,4	0,16	6	0,9	2,9	0,45

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

krajów członkowskich UE – z 29% w latach 2001-2003 do 8% w latach 2010-2012. Pomiędzy tymi okresami eksport do UE-15 wzrósł prawie 2-krotnie, ale udział tych krajów obniżył się z 7 do 6%.

Największym odbiorcą polskich jabłek była Rosja, do której w latach 2010-2012 trafiło aż 53% polskiego eksportu tych owoców, względem 32% w latach 2001-2003. Udział Ukrainy wzrósł z 0,5 do 17%, a Białorusi obniżył się z 19 do 11%. Spośród krajów WNP wzrastał udział Kazachstanu w eksporcie tych owoców z Polski. Jabłka eksportowane do tego kraju w dużym stopniu reeksportowane są do Rosji powiązanej z Kazachstanem i Białorusią unią celną.

Spośród nowych krajów członkowskich UE, liczącymi się odbiorcami są: Rumunia, Litwa, Łotwa, Estonia i Czechy, a spośród krajów EU-15 – głównie Niemcy. Do Niemiec sprzedaje się jednak głównie jabłka przemysłowe.

Główne rynki zbytu i konkurencji Polski na rynku światowym

Największym importerm jabłek w świecie jest Rosja. Realizowany przez ten kraj import, średnio w latach 2010-2012 wyniósł 1,2 mln t i wzrósł w stosunku do lat 2001-2003 prawie 3-krotnie. Udział w światowym imporcie zwiększył się z 8 do 16%. (tab. 2). Import Niemiec zmniejszył się o 20% – do 626 tys. t, a udział tego kraju w światowym imporcie obniżył się z 15 do 11%. Wielkości importowane przez Wielką Brytanię, Holandię oraz Hiszpanię pozostawały niezmiennie. W grupie 10 największych importerów najszybciej zwiększył się import jabłek w Egipcie. Przywóz realizowany przez ten kraj zwiększył się 5,5-krotnie – do 215 tys. t (3% światowego importu).

Tabela 2. Główni importerzy brutto jabłek w latach 2001-2003 i 2010-2012
Table 2. The main importers of apples in the years 2001-2003 and 2010-2012

Kraj/Country	Import jabłek/Import of apples							
	2001-2003				2010-2012			
	ilość [tys. t]/ quantity [thous. t]	%	wartość/ value [mln USD]	cena/ price [USD/kg]	ilość/ quantity [thous. t]	%	wartość [mln USD]/value [mln USD]	cena [USD/kg]/price [USD/kg]
Świat/World	5149	100	3080	0,60	7379	100	6267	0,85
Rosja/RU	432	8	137	0,32	1213	16	740	0,61
Niemcy/DE	782	15	474	0,61	626	8	596	0,95
Wlk. Brytania/UK	464	9	400	0,86	466	6	524	1,13
Holandia/NL	302	6	212	0,70	317	4	313	0,99
Hiszpania/ES	233	4,5	156	0,67	240	3,3	245	1,02
Meksyk/MX	191	3,7	145	0,76	219	3,0	217	0,99
Egipt/EG	39	0,8	102	2,60	215	2,9	207	0,96
Indonezja/ID	79	1,5	138	1,74	198	2,7	194	0,98
Kanada/CA	152	3,0	59	0,39	198	2,7	175	0,89
Arabia Saudyjska/AN	120	2,3	46	0,38	182	2,5	174	0,96

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Comtrade
Source: own study based on Comtrade data

Rysunek 4. Ceny importowe jabłek na głównych rynkach zbytu w latach 2001-2012
Figure 4. Import prices of apples on the main sales markets in the years 2001-2012

Źródło: jak w tab. 2
Source: see tab. 2

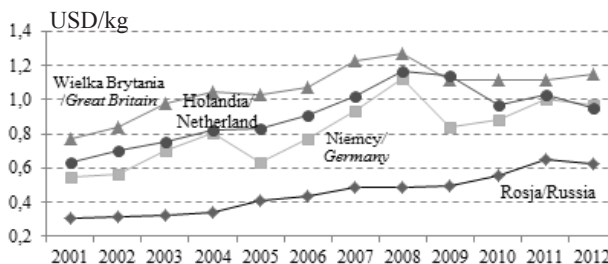

Tabela 3. Główni eksporterzy brutto jabłek w latach 2001-2003 oraz 2010-2012
 Table 3. The main exporters of apples in the years 2001-2003 and 2010-2012

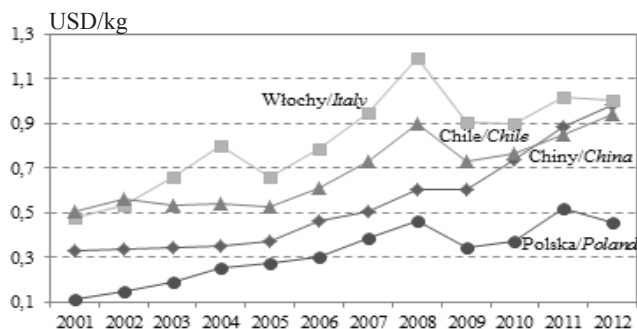
Kraj/Country	Eksport/Export							
	2001-2003				2010-2012			
	ilość [tys. t]/ quantity [thous. t]	%	wartość [mln USD]/ value [mln USD]	cena [USD/kg]/ price [USD/kg]	ilość [tys. t]/ quantity [thous. t]	%	wartość [mln USD]/ value [mln USD]	cena [USD/kg]/ price [USD/kg]
Świat/World	5674	100	2915	0,51	8236	100	6836	0,83
Chiny/CN	450	8	153	0,34	1044	13	902	0,86
Włochy/IT	649	11	366	0,56	922	11	901	0,98
USA/US	615	11	385	0,63	831	10	959	1,15
Chile/CL	493	9	263	0,53	802	10	681	0,85
Polska/PL	311	6	49	0,16	739	9	330	0,45
Francja/FR	781	14	535	0,69	679	8	688	1,01
Holandia/NL	302	5	189	0,63	343	4	323	0,94
RPA/ZA	274	5	99	0,36	343	4	285	0,83
Nowa Zelandia/NZ	336	6	189	0,56	299	4	271	0,91
Iran/IR	97	2	16	0,16	277	3	239	0,86

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Comtrade, CAAC i CIHZ
 Source: own study based on Comtrade, CAAC and CIHZ data

Spoza grupy 10 największych importerów, najbardziej dynamicznie zwiększa się przywóz jabłek do Indii. W latach 2010-2012 wielkość importu w tym kraju wyniosła 163 tys. ton i była 9-krotnie wyższa niż w latach 2001-2003. Jeśli taka tendencja utrzyma się, w najbliższych latach Indie staną się znaczącym importerem jabłek, co może mieć wpływ na geografę światowego handlu jabłkami.

W stosunku do lat 2001-2003 ceny importowe jabłek do Rosji wzrosły prawie 2-krotnie – do 0,61 USD/kg w latach 2010-2012, jednak nadal pozostały najniższe wśród liczących się importerów. Najwyższe ceny notowane są w Wielkiej Brytanii, Holandii oraz Niemczech (rys. 4).

Światowy eksport jabłek wzrósł w stosunku do lat 2001-2003 o 45% – do 8,2 mln t w latach 2010-2012. Wartość eksportu osiągnęła 6,8 mld USD (tab. 2). Czołowym eksporterem jabłek są Chiny, które w latach 2010-2012 wyeksportowały 1 mln ton owoców, co stanowiło 13% światowego wolumenu eksportu. Eksport z Chin w ostatnich latach wyraźnie się zmniejsza z powodu wzrostu spożycia jabłek na wewnętrznym rynku [Nosecka i in. 2012]. Dynamicznie zwiększa się eksport jabłek z Iranu. W latach 2010-2012 w relacji do lat 2001-2003 eksport z tego kraju wzrósł aż 3-krotnie – do 277 tys. t (3% eksportu światowego). Zwiększał się także eksport jabłek z Włoch, Chile oraz RPA. Spadkową tendencję wykazywała natomiast sprzedaż z Francji i Nowej Zelandii. Udział Polski w eksporcie światowym wzrósł z 5 do 9%.

Rysunek 5. Ceny eksportowe jabłek największych eksporterów w latach 2001-2012 [USD/kg]

Figure 5. Export prices of apples of the biggest exporters in the years 2001-2012 [USD/kg]

Źródło: jak w tab. 2
 Source: see tab. 2

Ceny w polskiej ofercie eksportowej są najniższe w porównaniu z głównymi eksporterami tych owoców w świecie. W latach 2010-2012 ceny w eksporcie polskim wynosiły 0,45 USD/kg, co stanowiło 54% średniej światowej ceny eksportowej. Wśród liczących się eksporterów najszybciej rosły ceny sprzedaży w Iranie, osiągając 0,86 USD/kg w latach 2010-2012, czyli 5-krotnie więcej niż w latach 2001-2003 (rys. 5).

Pozycja Polski na głównych rynkach zbytu jabłek

Polska z racji położenia geograficznego oraz ukształtowanych historycznie powiązań handlowych ma bardzo silną pozycję w imporcie realizowanym przez WNP – głównie Rosję. W latach 2010-2012 udział Polski w wolumenie rosyjskiego importu jabłek wyniósł 34% względem 20% w latach 2001-2003. Import z Chin zwiększał się dynamicznie do lat 2007-2009, gdy osiągnął 20% rosyjskiego przywozu jabłek, po czym w latach 2010-2012 obniżył się do 12% (140 tys. t). Zwiększał się udział przywozu z Serbii i Mołdawii, a stabilny pozostał z Włoch. Ceny polskich jabłek w rosyjskim imporcie były zbliżone do chińskich, ale wyższe od cen jabłek importowanych z Mołdawii. Najdroższe jabłka importowane przez Rosję pochodziły z Włoch oraz Serbii.

Polska jest również głównym dostawcą jabłek do Ukrainy i Białorusi. W latach 2010-2012 94% ukraińskiego oraz 90% białoruskiego importu pochodziło z Polski. Głównymi konkurentami na tych rynkach były Chiny na Ukrainie i Mołdawia na Białorusi, ale udziały tych państw w imporcie zmniejszyły w latach 2010-2012 do nieistotnego poziomu.

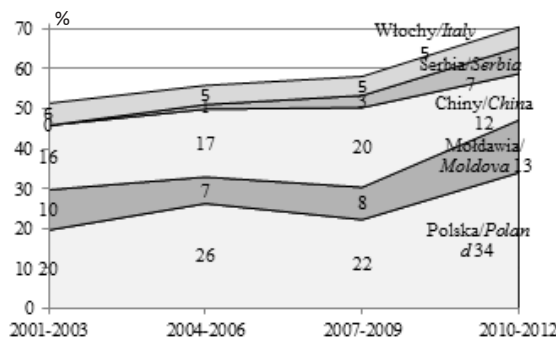
Polska nie jest liczącym się dostawcą jabłek do państw Europy Zachodniej. Udział importu z Polski w wolumenie niemieckich zakupów nie przekraczał 3%. Jeszcze mniejsze znaczenie (1%) miał import z Polski w zakupach realizowanych przez Wielką Brytanię oraz Holandię. Głównymi dostawcami na rynek niemiecki są Włochy, których udział w niemieckim wolumenie importu jest stabilny i stanowi ok. 40%, a także Holandia i Włochy. Łącznie, państwa te zaspokajają potrzeby importowe Niemiec w ok. 60%. Wielka Brytania importuje jabłka głównie z Francji, której udział w imporcie brytyjskim wynosi ok 30%. Ważną grupę eksporterów do Wielkiej Brytanii stanowią państwa południowe, historycznie związane z królestwem, głównie RPA oraz Nowa Zelandia. Największe znaczenie ma import z RPA, której udział w przywozie realizowanym przez Wielką Brytanię wynosi ok 20%. Udział przywozu z Nowej Zelandii zmniejszył z 16% w latach 2001-2003 do 9% w latach 2010-2012. Wzrósł natomiast udział importu z Chile o 2 p.p. – do 7%.

Holandia jest szczególnym państwem, gdyż w znacznej mierze reeksportuje importowane jabłka. Holandia sprowadza jabłka głównie z Belgii, której udział w imporcie brutto w Holandii wzrósł w latach 2001-2003 z 12% do 23% w latach 2010-2012, natomiast udział Francji zmniejszył się z 25 do 18%. Wśród państw południowych znaczącym eksporterem jabłek do Holandii są Chile oraz Nowa Zelandia. Kraje te pokrywają ok 30% holenderskiego popytu importowego.

Rysunek 6. Udział w wolumenie rosyjskiego importu jabłek w latach 2001-2003, 2004-2006, 2007-2009 i 2010-2012

Figure 6. The shares of volume of the Russian apples import in the years 2001-2003, 2004-2006, 2007-2009, 2010-2012

Źródło: jak w tab. 2
Source: see tab. 2

Wnioski

W eksporcie jabłek rosło znaczenie państw WNP (szczególnie Rosji), a malało UE-12. Ilościowo rosła sprzedaż do UE-15, ale udział starej UE w strukturze sprzedaży uległ zmniejszeniu. Średnie ceny eksportu owoców z Polski są znacznie niższe niż ceny importu na rynkach Wielkiej Brytanii, Holandii, Belgii i Niemiec. Na rynkach tych mamy do czynienia z historycznie ukształtowaną i względnie stałą strukturą dostawców.

Z punktu widzenia kształtowania się dochodów producentów rolnych, ale też zmniejszenia uzależnienia poziomu eksportu od rynku rosyjskiego, konieczne jest zwiększenie dywersyfikacji rynków zbytu. Chodzi głównie o zwiększenie sprzedaży do krajów UE. Wzrost eksportu do krajów UE (ale też na inne rynki zbytu) jest możliwy w sytuacji relatywnie niskich cen w polskiej ofercie eksportowej i utrzymania tendencji spadkowej zbiorów jabłek w krajach zachodnioeuropejskich. Konieczne jest jednak dalsze zwiększanie koncentracji podaży jabłek i ponoszenie nakładów na akcje promocyjne i reklamowe. W przekonaniu autora jak i innych badaczy [Wasilewski i in. 2012, Nosecka i in. 2012] wzrost eksportu do krajów UE-15 i na inne rynki zbytu wymaga jeszcze większego wykorzystania środków wsparcia z funduszy unijnych kierowanych w nowej perspektywie budżetowej EU, głównie do organizacji producentów i ich zrzeszeń [Wasilewski i in. 2012, Nosecka i in. 2012].

Literatura

- Centrum Analityczne Administracji Celnej (CAAC). 2001-2012: Dane niepublikowane.
Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego (CIHZ). 2001-2012: Dane niepublikowane.
Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi stan i perspektywy. 2001-2013: Analizy rynkowe, IERiGŻ, Warszawa.
Nosecka B., Bugała A., Paszko D., Zaremba Ł. 2012: *Sytuacja na światowym rynku wybranych produktów ogrodnictwa i jej wpływ na polski rynek ogrodnictwa*, IERiGŻ-PIB, Warszawa, 10-13.
Roczniki statystyczne Rzeczypospolitej Polskiej z lat 2001-2012. 2002-2013: GUS, Warszawa.
UN Comtrade, <http://comtrade.un.org/db>, data odczytu: luty 2014.
Wasilewski A., Chmielewska B., Gospodarowicz M., Roszkowska-Mądra B., Siemiński P. 2012: *Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej 2020*, IERiGŻ-PIB, Warszawa, 86-89.

Summary

The article analyzes size, value and structure of the export of apples from Poland. Major exporters and importers were identified, and trends in foreign apple trade were analyzed. Markets of the major and potential recipients of the Polish fruit were examined. Price competitiveness of the Polish products was specified. Analysis covered the years 2001-2012. It was found that importance of the CIS countries in the export of apples has been growing, whereas importance of the EU-12 has been decreasing. Quantitatively, sales to the EU-15 have been increasing but participation of the old EU in the structure of sales has decreased. Average prices of export of the Polish fruit were significantly lower than import prices on the markets of Great Britain, Holland, Belgium and Germany.

Adres do korespondencji
mgr Paweł Kraciński
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB
Zakład Ekonomiki Ogrodnictwa
ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
tel. (22) 505 46 87
e-mail: pawel.kracinski@ierigz.waw.pl